

motsvarighet i detta ord; den är troligen endast ett försök att återge uttalets *kh*. Annorlunda i andra inskrifter av Öpir: U 489 *khulu*, U 1022 *akhun*.

Formen 85—87 *hut ut* förekommer hos Öpir även i den nyss nämnda U 104. Det finns även andra exempel i hans inskrifter på ett tillsatt, historiskt omotiverat *h*. Denna egenhet i hans ortografi beror sannolikt på att uddljudande *h* var försvunnet i hans uttal (liksom i nutida roslagsmål) och att han därför var osäker om när det rätteligen borde användas i tal och skrift.

923. Uppsala, Domkyrkan.

Pl. 1.

Litteratur: B 422, L 102. J. Bureus, F a 6 s. 39 n:r 6 (Bureus' egen uppteckning), F a 5 n:r 410, F a 1 s. 93; J. Schefferus, Upsalia (1666), s. 201 f. [tryckfel: 210]; J. Peringskiöld, Monumenta Ullerakerensia (1719), s. 41 f.; O. Celsius, Svenska runstenar (F m 60) 1, s. 25, 408; E. Brate, Svenska runristare (1925), s. 116; Handlingar i ATA 1950—51.

Avbildningar: Bureus, kopparstick (F f 6 n:r 169 B); osign. träsnitt i Peringskiöld a. a., s. 42 och B 422.

Runstenen ligger i golvet invid pelaren på norra sidan av Gustavianska gravkoret. En del av inskriften är dold under sockeln på pelaren.

Runstenen var känd redan av J. Bureus, som den 10 maj 1594 har upptecknat inskriften (F a 6). Säkerligen har han då också gjort en teckning, som ligger till grund för det kopparstick, som ingår i Bureus' samling (F f 6). Stenen fanns »I Vpsala Domkyrkia» (F a 6), »Nordan til undr Pelaren» (F a 5). — Schefferus uppger om denna runsten, att den låg under en pelare på motsatta sidan mot den föregående (U 922), till vänster. — Peringskiöld: »Vti Upsala Domkyrkia, vnder norra pelaren, wid Högbemelte Konung Gustafs Graf, finnes äfwenwäl en i Hedendomen vthhuggen åminnelses sten, som sammaledes wid Christendomens början och Kyrkians anläggning, såsom ett föråldrat monument, förachteligen til grundwal nederkastat och inmurat blifwit. Så att man i lika motto med Höga Öfwerhetens tilstånd, litet af then nedersta pelarefoten afbryta lät, som bifogade prickar vthwisa» (nämligen på det bifogade träsnittet, B 422). Av träsnittets utseende att döma förefaller det högst ovisst, om hela stenytan har blivit frilagd vid undersökningen 1687. Det torde knappast ha varit fallet med ristningens nedre del på högra sidan. B 422 och L 102: »I Domkyrkan under Norra pelaren.» — O. Celsius har inga egna uppgifter om denna inskrift.

I april 1950 avtäcktes den del av ristningen, som befinner sig framför pelarfoten. Det visade sig då, att den var svårt skadad; stora stycken voro avslagna av den yttre kanten, varigenom särskilt en stor del av inskriften hade gått förlorad. Tydligt är att dessa stycken hade slagits av för att bereda plats åt de gasrör, som här gå fram genom golvet. Gasledningen uppges ha dragits in i kyrkan i början av 1900-talet. En del av de bortslagna styckena återfunnos emellertid i närheten, sammanlagt sju stycken, därav fyra med ristning. De ha tills vidare lagts tillbaka invid den stora huvuddelen av stenen.

Finkornig, grå granit. Stenens höjd ungefär 3,10 m., bredd ungefär 1,90 m., ristningens höjd 2,05 m., största bredd 1,85 m. Den synliga delen har en längd av 1,50 m. och en bredd av 0,65 m. De fyra större fragmenten äro följande: A 25 × 11 cm. med runorna **-ti**; B 25 × 8 cm. med runorna **us**; C 24 × 8 cm. med ornamentslinjer; D 14 × 4 cm. med en kort ristad linje.

Inskrift (med det inom [] supplerat efter B 422):

ikifast[r·lit·rita·sten ef]ti[r·s]ys[tur·nitilkiarpi·uk·totur sin·akasy·uk·fasluh rapku ...]

Ingifastr let retta stein æftir systur nitilkiarpi ok dottur sin[a] ... ok Fastlaug ...

»Ingefast lät resa stenen till minne av (sin) syster nitilkiarpi och sin dotter ... och Fastlög ...»

Fig. 7. U 923. Uppsala domkyrka.
Efter kopparstick av Bureus.

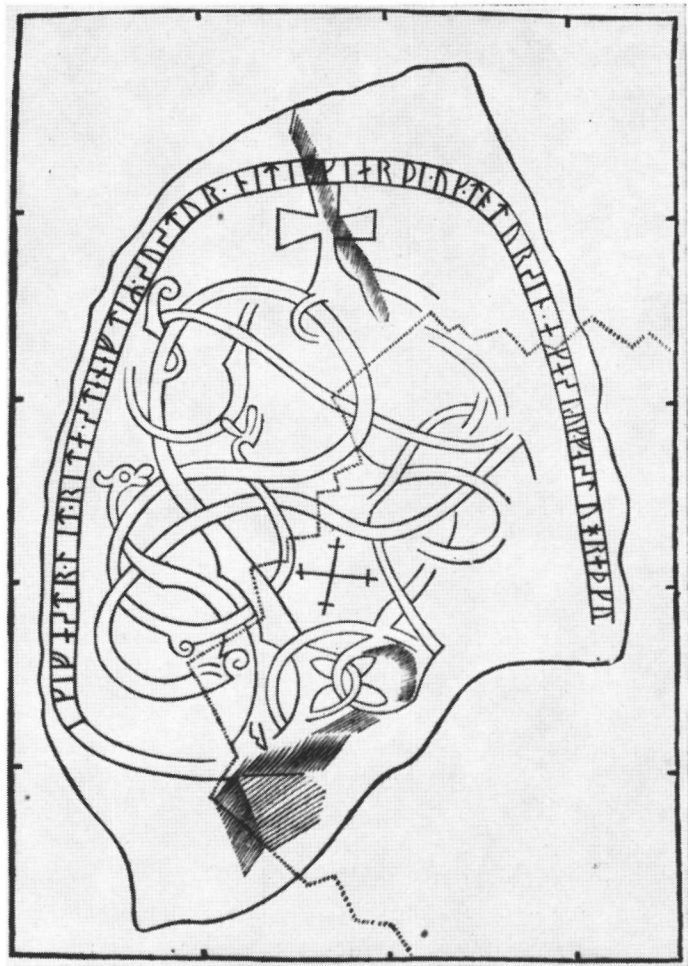

Fig. 8. U 923. Uppsala domkyrka. Efter B 422.

Till läsningen: Av 21 **f** återstår på fragment A endast nedre bst. Av 26 **y** finnes på fragment B endast nedre delen i behåll. I fragmentets kant, mitt emellan hst och bst, finnes en grund fördjupning, som möjligen är huggen. Runan kan sålunda ha varit **y**.

Bureus (F a 6): **ikifastr + lit + rita + sten + eftir + systur + nit - lkiarpi + uk + totur sin + o ...** »cætera sub columna». — Schefferus: **fistr + uly rita + sten + eftir + susture + en ... lkiaru + auk + titur + sina +**. »Descriptus ipsi hoc monumentum, et verba ejus sic utcunque reddidimus. Est et in principio, et in fine mutilum. Demit quoque conspectum aliquot litterarum paries ei insistens ex tabulis, quo sacellum clauditur. Primum verbum *Fistar* est ... Verum metus, ne mutilum sit nomen ejus, a quo factum monumentum. Sequitur *Vly*. Sic enim, nec aliter, legisse videor in saxo plane detricto ... ideo suspicor non **uly** verum **let** legendum esse, quo id imperasse vel curasse fieri significatur. *Rita* tertium est verbum. Neque potui aliter in saxo cernere ... *Susture* quod sequitur, pariter suspectum mihi est ... Sequentia, quia mutila, non me, sed Oedipum requirunt.»

Träsnittet i B 422, som är osignerat men säkerligen utfört av J. Hadorph och P. Helgonius, har 18, 20 **e** men 26 **u**. 32 **i** är icke stunget, men återgives av Peringskiöld (*Monumenta*, 1719, s. 41) som **e**: 31—41 **netilkiarpi**. Peringskiöld supplerar också vid inskriftens slut: 59—69 **fasluh · rapkunan · totur**, säkerligen en ren konjektur.

Bureus (F a 5) tolkar inskriften på följande sätt: »IngiFastus fecit inscribi saxo memoriam sororis NitilGierdæ et filia suæ O-...» — Schefferus, som har en egen, tydliga ganska bristfällig läsning, sammanfattar sin tolkning på följande sätt: »Fister Vly inscribat lapidem in memoriam sororis... et nutricis suæ.» — Peringskiöld översätter: »Ingifast let rita Sten efter sin syster Netelgiärd, och sin Dotter Agåsa, samt efter Fastlogh Rådgunnas dotter.» Och han kommenterar: »Thetta monument har fordom varit af en Herre, benämd Ingifastr, vprättat til ähra och åminnelse efter tre qvinnor, hwilka troligen varit af förnäm och Konglig blod ättborne, emedan theras Epitaphium är innom skiölden teknat med en så kallad Ägishielm, som fordom war ett Kongligt Kännetekn och Kronomerke, nestan som ett Patriarchal kors nu ritas. Ty ifrån gamla tiden finnes at Sweriges Kronor ritades allenast med fyra stifter eller löf, som sees både af gamla mynt och Konunga Sigiller, och enfaldige Kronomarken ännu ritas. — Stenen wara i Hedendomen vthritad, slutet också af thet enfaldiga Thorsmerke, kalladt Thors Hammarmerke, som öfwerst finnes; ty på samma sätt som the gamle Romare inskrefwo sina Epitaphier med the orden: Jovi Maximo Sacrum, och vthmerkte sina Skiölder med fulmine Jovis en Korsritad Blix; så hafwa ock våre Hedniske förfäder här i landet, teknat sina Epitaphier och Skiöldar med Guden Thors merke, på thet sätt som här finnes, och klarligare sees af nestföregående Ubbirs hedniska Ritning.»

Ristningen är försedd med två kors; upptill ett enkelt likarmat kors, något nedanför mitten ett s. k. korsat kors. Jfr U 921. Ornamentiken är på den enda bevarade teckningen synnerligen oklar, vilket sannolikt beror på att ristningen icke har varit fullt tillgänglig för tecknaren.

Inskriften är egenartad och svårtolkad. Beklagligtvis är läsningen endast partiellt säkerställd. Stenen synes emellertid vara rest av en man *Ingifastr* till minne av tre kvinnor: hans syster *nitilkiarpi*, hans dotter *akasu* (eller *kasu*) och slutligen en kvinna med namnet *Fastlaug*, vars förhållande till *Ingifastr* är ovisst. Om mansnamnet *Ingifastr* se E. Wessén, *Nordiska namnstudier*, s. 100, om kvinnonamnet *Fastlaug* ib. s. 101 och Sö 242. 31—41 *nitilkiarpi* är givetvis ett kvinno-namn på *-gerðr*; förleden är oklar. Närmast torde ligga till hands att förmoda en felläsning för *Kætilgerðr*, ett sällsynt namn, som dock är tidigare belagt i en uppländsk inskrift, U 277. 52—56 *akasu* medger knappast någon möjlighet till tolkning. Tänkbart är, att skiljetecknet har blivit felaktigt satt efter 51 *n* i stället för efter 52 *a*; namnet har i så fall varit *kasu*. 65—69 *rapku* skulle möjligen kunna vara början av ett subst. (ack.) *radkunu* och ingå i ett sammanhang *ok* [*æftir*] *Fastlaug*, *radku*[*nu* *sina*]. Ett sådant substantiv finnes visserligen icke belagt i fornsvenskan, men det är ingalunda osannolikt, att det har funnits. Jfr fvn. *ráðskona*, *ráðakona* f. 'hushållerska' och *ráðsmaðr*, *ráðamaðr*, *ráðmaðr* m. 'föreståndare, förvaltare' (Fritzner, Cleasby-Vigfusson).

924. Uppsala, Domkyrkan.

Pl. 2.

Litteratur: B 425, L 103. J. Peringskiöld, *Monumenta Ullerakerensia* (1719), s. 43; O. Celsius, *Svenska runstenar* (F m 60) 1, s. 26.

Äldre avbildning: P. Helgonius och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiöld a. a. och B 425).

Runstenen ligger i golvet på östra sidan av De Geerska gravkoret. Övre delen är täckt av golvplattorna på sydvästra sidan av pelaren mellan detta gravkor och det närmast Ö därom belägna Hornska gravkoret; nedre delen är dold under pelaren och muren.

Stenen omtalas första gången i J. Peringskiöld, *Monumenta Ullerakerensia* (1719), där dess plats anges vara: »Vnder pelaren emellan Gref Leyonhufwudz och Oxenstierne grafwen i Dom-